

PERE MIQUEL CARBONELL
CRÒNIQUES D'ESPANYA

VOLUM I

EDICIÓ CRÍTICA
D'AGUSTÍ ALCOBERRO

EDITORIAL BARCINO
BARCELONA
1997

ÍNDEX

VOLUM I

INTRODUCCIÓ	5
I. L'AUTOR I L'OBRA	
1. L'autor	7
2. El cercle d'amistats de Pere Miquel Carbonell	22
3. Obres	32
II. LES CRÒNIQUES D'ESPANYA	
1. L'edició de 1547	36
1.1. Descripció tècnica	36
1.2. El procés d'edició	38
1.3. Cròniques d'Espanya o Cròniques de Catalunya?	41
2. Estructura	45
2.1. Descripció temàtica	45
2.2. Registres retòrics: tipologia	58
3. Gènesi i redacció	63
3.1. Una redacció en dues etapes	63
3.2. Instigadors i mòbils	65
4. Fonts	70
4.1. Cròniques i històries catalanes	72
4.2. La <i>Crònica abreviada</i> de Diego de Valera	84
4.3. Altres fonts literàries	88
4.4. Els documents d'arxiu	94
4.5. Fonts orals i memòria personal	99
5. Metodologia	101
5.1. Ús de les fonts i criteris de redacció	101
5.2. El recurs a les disciplines auxiliars: arqueologia i filologia ..	106
5.3. Llengua i estil	110
6. Alguns temes centrals	112
6.1. La polèmica amb Pere Tomic	112
6.2. Mites i llegendes	118
6.3. Els retrats de Jaume I, Pere III i Alfons IV	124

6.4.	Crònica del seu temps	132
6.4.1.	Els conflictes socials de Barcelona	135
6.4.2.	La guerra civil	138
6.4.3.	El conflicte remença i l'atemptat contra Ferran II	140
III.	PERE MIQUEL CARBONELL, HISTORIADOR HUMANISTA, I LA HISTORIOGRAFIA CATALANA DEL SEGLE XV	146
1.	Les <i>Cròniques d'Espanya</i> i la tradició historiogràfica catalana medieval	147
2.	Les <i>Cròniques d'Espanya</i> i l'humanisme català	150
IV.	ESTUDIS SOBRE L'AUTOR I L'OBRA	
1.	Els primers estudis	156
2.	L'aportació decisiva de Manuel de Bofarull i de Sartorio	157
3.	Els detractors: Sanpere i Miquel i Massó i Torrents	160
4.	El Carbonell humanista, erudit i bibliòfil: l'aportació de Jordi Rubió i Balaguer	161
5.	Les línies d'investigació recents	166
5.1.	Estudis sobre el Carbonell historiador	166
5.2.	Estudis sobre el Carbonell arxiver	168
5.3.	Estudis sobre el Carbonell literat i humanista	168
V.	LA NOSTRA EDICIÓ	169
	[TEXT]	
	[PORTADA]	171
	[PRIMERA PART: INTRODUCCIÓ]	
	La prefació o pròlech de la present crònica; e la epístola del senyor rey dirigida a l'auctor de la present obra	171
	Dels pobladors de Europa, la nostra Espanya ab brevitat; e ab lo epigramma de misser Hierònym Pau, canonge de Barcelona	173
	De la sepultura de les erres y fàbules que's troben escrites en cròniques	174
	Capítol primer: Del primer poblador de Hespunya	174
	Capítol segon: De la generació de Túbal e de Eposta	175
	Capítol ters: De la Celtibèria	176
	Capítol quart: De la Ibèrnia	177
	Capítol quint: De la venduda de Hèrcules en Hespunya	177
	Capítol sisè: De Caco gegant	177
	Capítol setè: De Montjuic, ço és Monts Jovis	177
	Capítol ·viii·: De les edificacions de les ciutats de Cathalunya	178
	Capítol ·viii·: De Balaguer e Seu de Urgell, per qui són edificades	178
	C[apítol ·x·: Del nom de Vich e de Manresa	178
	Capítol ·xi·: Com Hèrcules estant en Hespunya fonch cridat per lo fet de Troya; e de les ·viii· barques e del nom imposat Barcelona, e de l'edificador de Barcelona	179

Capítol ·xii·: De la sepultura de Hispan, rey de Hespànyia, o de Hèrcules, que's diu ésser en lo carrer de Paradís, e de la descripció del verger aquí en aquell temps construýt	179
Capítol ·xiii·: De aquell qui conquistà Hespànyia, improvant lo qu'és scrit en la crònica de mossèn Thomich sobre lo baró Bara, e del rey de Castellàsens e de la gent d'Urgell e de la ciutat de Leyda	180
Capítol ·xiiii·: Del nom de la ciutat de Leyda	180
Capítol ·xv·: Del nom de la ciutat de Girona	180
Capítol ·xvi·: De les ciutats de Toledo, de Sogòvia, de Çeragoça e de Numància, per qui foren poblades	180
Capítol ·xvii·: De les gestes scrites de Oger Cathaló	181
Capítol ·xviii·: De les gestes de Carles Maynes	181
Capítol ·xviiii·: Del qu'és recitat del papa Adrià, que fo en la conquesta de Lengadoch	181
Capítol ·xx·: De la stada del papa ab Carles Maynes en Rocelló, e de la entrada e gestes de Rothlan, e en quin temps començà lo nom de cathalans	182
Capítol ·xxi·: Del qu'és recitat de la divisió dels contats, vescontats, ver-vassor e barons e magnades	182
Capítol ·xxii·: De la entrada de l'emperador Loýs en Hespànyia, del primer comte de Barcelona, apellat Bernat, e dels pagesos de ramença [Cloenda a les correccions]	183
[Pla de l'obra]	184
[L'illa d'Escàndia, origen dels gots]	184
Breviari e sumari dels reys de Aragó e contes de Barcelona (car la extensió serà baix en son loch)	185
[Precepte del rei Lotari concedit al monestir de Sant Cugat (Compiègne, 986)]	187

[SEGONA PART]: DEL COMENÇAMENT E GESTES DELS GOTHS FINS A LA FI QUE'S PERDEREN EN TEMPS DEL COMTE JULIÀ, ENSEMPES AB LES HESPANYES

[Els orígens dels gots]	190
[Radagaso i Alarich]	191
Atthailpho, rey dels gotths	193
Segerich, rey ·iii· dels gotths	193
Vualva, ·iv· rey dels gotths	194
Del rey Teodoro	194
Del rey Turismundo, lo qual mataren los seus	195
Del rey Theodorich	195
Del rey Heurich	198
Del rey Alarich	199
Del rey Gesalarich	200
De Theodorich segon, rey de Itàlia, que vengué en les Hespànyes	200
Del rey Amalarich e de la batalla hagué ab Gilibert, rey de França ...	201
Del rey Thèndio, o Theodoro, e de la mort que donà [a] la reyna Amalasuenta	202
[Thendisclo]	203
Del rey Àgila, e com fon mort per sos vassalls	203
Del rey Atanagildo	204
Del rey Loyba, primer d'aquest nom, e de Leovegildo, son frare	204

[Leovegildo]	205
Del rey Ricaredo	206
Del rey Loyba segon	207
Del rey Gundemiro	208
Del rey Gisebuto	209
Del rey Ricaredo segon	210
[Sentilla]	210
Del rey Sisanando	210
Del rey Sentila segon	211
Del rey Tulcas	211
Del rey Cyndesindo	212
Del rey Recisundo	213
Del rey Bamba e de les sues conquestes, e com morí en lo monestir de Pampliga	215
Del rey Eurigo	219
Capítol que tracta de les generacions. Qui tracta dels fills de Nohè: quines províncies poblaren abans de la partició de las lengüas, quina terra poblaren	220
Capítol que tracta com Pelegrí se féu rey en Portugal après la trahició del comte Julià	221
Del rey Egita	222
Del rey Vitisa	223
Del rey Acosta	224
Del rey Rodrigo e com en son temps se perderen les Hespanyes	224
Rahó per què foren prost[r]ats lo rey Rodrigo e son predecessor Vitisa [de] tota la Hespanya o Hespanyes	228
De les crueltats fetes per los moros, presa la H[es]panya, als christians qui hi romànan	228
De les coses que's subsegüiren après que la Hespanya fou conquistada per lo comte Julià e moros	229
Com alsaren per rey lo infant don Pelayo	231
De les batalles del rey don Pelayo contra los moros	233
Del títol del rey don Pelayo	233
[TERCERA PART: ELS REIS DE NAVARRA I D'ARAGÓ]	
Repetició sumària del que desús és scrit	235
De la persecutió feta per los moros als christians qui fugiren a la spellunca Penno, qui huy és dita Sanct Joan de la Penya	236
De la edificació de la església de Sant Joan de la Penya	236
Del compte Galindo	237
De la geneologia dels reys de Navarra qui dominaren Aragó havent-hi comptes	237
Dels reys de Navarra	238
Segueix-se lo linatge del rey de Navarra	239
Dels reys de Navarra	240
Dels reys de Navarra	242
Garcia Tremolós, àlias Garcia Avarca, ·ix· rey de Navarra	245
Com finà que no hagué compte en Aragó. Ací comènsan a regnar reys en Aragó	248
De la partició de les terres, ço és, de Navarra e de Aragó. E del rey don Remiro	248

Del [rey] don Sanxo e de sos fets que féu segons se amostra	250
Del rey En Pere e de les sues gestes <i>scilicet ante unionem Regni Aragonem cum Comitatu Barcinoniem</i>	254
Del rey Alfonso e de les sues gestes <i>scilicet ante unionem Regni Aragonum cum Comptatu Barcinone</i>	262
Com los aragonesos tragneren del monastir y elegiren en rey don Remiro Monjo	267

VOLUM II

[QUARTA PART: ELS COMTES DE BARCELONA FINS A LA UNIÓ AMB EL REGNE D'ARAGÓ]

De la espasa de sanct Martí	5
De l'·xi· comte de Barcelona Ramon Berenguer, que desliurà la emperatriu de Alamanya del crim de adulteri falsament imposat, e de la fèrtil, pomposa e rica taula de Barcelona	6
Dels comptes de Barcelona e de lurs gestes	12
De la donatió feta per dona Peronella, regina de Aragó e comptessa de Barcelona, del regne de Aragó	12
De Bernat, primer compte de Barcelona	13
Guiffré, segon compte de Barcelona	14
Del senyor compte Guiffré Pelós	15
Del comte don Miro	18
Guiffré, ·v· comte de Barcelona	19
Borrell, ·vi· comte de Barcelona	20
Del comte don Ramon Borell	21
Don Berenguer Borell	23
Ramon Berenguer, cognomenat Vell, ordenà los <i>Usatges de Barcelona</i> ..	24
Ramon Berenguer Cap d'Estopa, d'aquest nom [I]o segon, ·x· comte de Barcelona	26
Del comte don Ramon Berenguer, al qual pervengué lo comtat de Proença ..	27
De l'último comte don Ramon Berenguer, e com lo comtat de Barcelona fonch unit al regne de Aragó	30

[CINQUENA PART]: COMENSA ACÍ LA GENEALOGIA] DELS REYS DE ARAGÓ APRÉS LA HUNIÓ FETA DEL COMTAT DE BARCELONA AL REGNE DE ARAGÓ

Ildefonso, àlias [Al]fonso	36
Del rey En Pere, cognomenat Cathòlich, fill del rey Ildefonso	41
Del rey Jaume, fill del rey En Pere	49
Del rey En Pere, cognomenat dels Francesos, àlias lo Gran, e del fet de Sicília, com partany al rey de Aragó e comte de Barcelona	73
Del rey N'Amfós, àlias Alfonso, fill del rey En Pere dels Francesos ..	98
Del rey En Jacme, fill del rey En Pere, e de la pau dels francesos ...	110
Del rey Alfonso, fill del rey En Jaume	131

[SISENA PART: EL REGNAT DE PERE III]

Del rey En Pere, fill del rey Alfonso	134
---	-----

[SETENA PART: DE JOAN I A JOAN II]

Del rey don Joan primer, fill del rey En Pere terç	148
Del rey En Martí, fill segon del rey En Pere terç, e germà del dit rey En Joan	155
Del rey En Ferrando, primer nét del propdit rey En Pere terç, y nebot dels propsdits reys Joan y Martí de Aragó, qui per elecció fon tret de Castella per ésser rey de Aragó	162
De la coronació del rey En Martí e reyna Maria, muller sua	178
Del rey Alfonso, fill del rey don Ferrando	191
De la mort del bon rey don Alfonso	208
[Joan II]	208
Crida	220
De la vida y bones costumes del rey don Juan	245
Exortació de bé viure als reys, prínceps e senyors	248

[APÈNDIX]

Transumps de proposicions fetes en corts generals per sereníssimos reys de Aragó a lurs vassalls	249
Transump de la epístola que yo, Pere Miquel Carbonell, escriví e trametí al doctor [...] Barthomeu de Verí [...] del cas fortuït de la coltellada donada per un orat al rey don Ferrando [...]	260

[NOTÍCIA DE L'OBRA]

[COLOFÓ D'IMPRESA]

Aparat complementari de les notes

Bibliografia

Índex d'antropònims

Glossari

Índex